

Soạn bài Rừng xà nu - Ngữ văn lớp 12

Câu 1. Anh (chị) cảm nhận được ý nghĩa gì của truyện ngắn qua:

a) Nhan đề tác phẩm.

b) Đoạn văn miêu tả cảnh rừng xà nu dưới tầm đại bác.

c) Hình ảnh những ngọn đồi, cảnh rừng xà nu trải xa hút tầm mắt, chạy tít tắp đến tận chân trời luôn trở đi trở lại trong tác phẩm.

Trả lời:

a) Ý nghĩa nhan đề tác phẩm

Nhà văn có thể đặt rất nhiều cái tên khác nhau cho tác phẩm của mình, chẳng hạn: Làng Xô man; Tnú; những con người bất khuất... Tuy nhiên, cuối cùng tác giả đã lựa chọn đặt tên cho tác phẩm là Rừng xà nu với mong muốn sáng tạo một hình tượng mang tính sử thi nói về người Tây Nguyên kiên cường. Bởi rừng xà nu rất gần gũi với người Tây Nguyên và có nhiều chi tiết giống với con người nơi đây nên có thể đại diện cho đồng bào Tây Nguyên, cũng như gọi ra chất Tây Nguyên.

b) Hình tượng rừng xà nu dưới tầm đại bác.

- Mở đầu tác phẩm, nhà văn tập trung giới thiệu về rừng xà nu, một rừng xà nu cụ thể được xác định: "*Nằm trong tầm đại bác của đồn giặc*", "*hầu hết đại bác đều rơi vào đồi xà nu cạnh con nước lớn*".

- Nguyễn Trung Thành đã phát hiện ra: "*cả rừng xà nu hàng vạn cây không cây nào là không bị thương*". Tác giả đã chứng kiến nỗi đau của xà nu: "*có những cây bị chặt đứt ngang nửa thân mình đổ ào ào như một trận bão*", "*có những cây con vừa lớn ngang tầm ngực người bị đạn đại bác chặt đứt làm đôi, ở những cây đó, nhựa còn trong, chất dầu còn lỏng, vết thương không lành được cứ loét mãi ra, năm mười hôm sau thì cây chết*".

- Nhưng tác giả đã phát hiện được sức sống mãnh liệt của cây xà nu: "*trong rừng ít có loại cây sinh sôi nảy nở khoẻ như vậy*".

- Xà nu không những tự biết bảo vệ mình mà còn bảo vệ sự sống, bảo vệ làng Xô man: "*Cứ thế hai ba năm nay, rừng xà nu ưỡn tấm ngực lớn ra che chở cho làng*".

- Khi miêu tả rừng xà nu, cây xà nu, nhà văn đã sử dụng biện pháp ẩn dụ, nhân hoá như một phép tu từ chủ đạo, ông luôn lấy nỗi đau của vẻ đẹp của con người làm chuẩn mực để nói về xà nu khiến xà nu trở thành một ẩn dụ cho con người, một biểu tượng của con người Tây Nguyên bất khuất, kiên cường.

Soạn bài Rừng xà nu - Ngữ văn lớp 12

Các thế hệ con người làng Xô man cũng tương ứng với các thế hệ cây xà nu. Cụ Mết có bộ ngực "*căn như một cây xà nu lớn*", tay "*sân sùi như vỏ cây xà nu*". Cụ Mết chính là cây xà nu cổ thụ hội tụ tất cả sức mạnh của rừng xà nu. Tnú cường tráng như một cây xà nu được luyện trong đau thương đã trưởng thành mà không đại bác nào giết nổi. Dít trưởng thành trong thử thách với bản lĩnh và nghị lực phi thường cũng giống như xà nu phóng lên rất nhanh tiếp lấy ánh mặt trời. Cậu bé Heng là mầm xà nu đang được các thế hệ xà nu trao cho những tố chất cần thiết để sẵn sàng thay thế trong cuộc chiến cam go còn có thể phải kéo dài "năm năm, mười năm hoặc lâu hơn nữa".

c) Hình ảnh đồi xà nu, rừng xà nu "*trông xa xa đến ngút tầm mắt*", "*nối tiếp tới chân trời*", lặp đi lặp lại trong truyện gợi ra cảnh rừng xà nu hùng tráng, kiêu dũng và bất diệt, gợi ra sự bất diệt, kiêu dũng của con người Tây Nguyên nói riêng và con người Việt Nam nói chung trong cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước vĩ đại. Ấn tượng đọng lại trong kí ức người đọc chính là cái bát ngát của cánh rừng xà nu kiêu dũng. Đó là chất sử thi, chất anh hùng về tinh thần quật khởi của đồng bào Tây Nguyên.

Câu 2. Tác giả vẫn coi "*Rừng xà nu là truyện của một đời và được kể trong một đêm*". Hãy cho biết:

a) Người anh hùng mà cụ Mết kể trong cái đêm ấy có những phẩm chất đáng quý nào? So với nhân vật A Phủ (trong *Vợ chồng A Phủ* của Tô Hoài) hình tượng Tnú có gì mới mẻ hơn?

b) Vì sao trong câu chuyện bi tráng về cuộc đời Tnú, cụ Mết nhắc đi nhắc lại rằng Tnú đã không cứu sống được vợ con, để rồi khắc ghi vào tâm trí của người nghe câu nói: "*Chúng nó đã cầm súng, mình phải cầm giáo*"?

c) Câu chuyện của Tnú cũng như của dân làng Xô Man nói lên chân lí lớn nào của dân tộc ta trong thời đại bấy giờ? Vì sao cụ Mết muốn chân lí đó phải được nhớ, được ghi để truyền cho con cháu?

d) Các hình tượng cụ Mết, Mai, Dít, bé Heng có vai trò gì trong việc khắc họa nhân vật chính và làm nổi bật tư tưởng cơ bản của tác phẩm?

Trả lời:

a) Phẩm chất, tính cách của người anh hùng Tnú:

- Gan góc, táo bạo, dũng cảm, trung thực (khi còn nhỏ cùng Mai vào rừng tiếp tế cho anh Quyết).
- Lòng trung thành với cách mạng được bộc lộ qua thử thách (bị giặc bắt, tra tấn, lưng Tnú ngang dọc vết dao chém của kẻ thù nhưng anh vẫn gan góc, trung thành).

Soạn bài Rừng xà nu - Ngữ văn lớp 12

- Số phận đau thương: Không cứu được vợ con, bản thân bị bắt, bị tra tấn (bị đốt mười đầu ngón tay).
- Quật khởi đứng dậy cầm vũ khí tiêu diệt bọn ác ôn.

b) Câu chuyện bi tráng về cuộc đời Tnú: "*Tnú không cứu được vợ con*". Cụ Mết nhắc tới bốn lần để nhấn mạnh: khi chưa cầm vũ khí, Tnú chỉ có hai bàn tay không thì ngay cả những người yêu thương nhất Tnú cũng không cứu được. Câu nói của cụ Mết muốn khẳng định: chỉ có cầm vũ khí đứng lên mới là con đường sống duy nhất, mới bảo vệ được những gì thân yêu, thiêng liêng nhất; chân lí cách mạng đúc rút từ chính thực tế máu xương, tính mạng của dân tộc, những con người thương yêu nên chân lí ấy phải ghi tạc vào xương cốt, tâm khảm và truyền lại cho các thế hệ tiếp nối.

c) Chân lí được thể hiện qua câu chuyện:

Câu chuyện Tnú với dân làng Xô man nói lên chân lí lớn của thời đại: "Không có gì quý hơn độc lập, tự do". Phải chống lại mọi kẻ thù xâm lược, kẻ cả phải cầm vũ khí và hi sinh tính mạng.

d) Vai trò của nhân vật: Cụ Mết, Mai, Dít, Heng đối với việc làm nổi bật nhân vật trung tâm và chủ đề:

- Cụ Mết, Mai, Dít, bé Heng là sự tiếp nối các thế hệ làm nổi bật tinh thần bất khuất của làng Xô man nói riêng, của Tây Nguyên nói chung.
- Cụ Mết: "*quốc thước như một cây xà nu lớn*" là hiện thân cho truyền thống thiêng liêng, biểu tượng cho sức mạnh tập hợp để nổi dậy đồng khởi.
- Mai, Dít là thế hệ hiện tại, trong Dít có Mai của thời trước và có Dít của hôm nay. Vẻ đẹp của Dít là vẻ đẹp của sự kiên định, vững vàng trong bão táp chiến tranh.
- Bé Heng là thế hệ tiếp nối, kế tục cha anh để đưa cuộc chiến tới thắng lợi cuối cùng.

=> Dường như cuộc chiến khốc liệt này đòi hỏi mỗi người Việt Nam phải có sức trời dậy của một Phù Đổng Thiên Vương.

Câu 3. Theo anh (chị), hình ảnh cánh rừng xà nu và hình tượng nhân vật Tnú gắn kết hữu cơ, khăng khít với nhau như thế nào?

Trả lời:

Hình ảnh cánh rừng xà nu và hình tượng nhân vật Tnú gắn kết khăng khít với nhau. Tnú lớn lên trong những cánh rừng xà nu, làm cách mạng, liên lạc băng qua những rừng xà nu, khi giặc đốt 10 đầu ngón tay Tnú, chúng đã tắm nhựa xà nu để lửa cháy mạnh hơn.

Soạn bài Rừng xà nu - Ngữ văn lớp 12

Nhưng Tnú vẫn đứng dậy, vẫn bền gan, dũng mãnh chống lại kẻ thù. Nhà văn muốn dùng rừng xà nu làm biểu tượng cho tinh thần gan góc, dạn dày, bất khuất, trung kiên... của nhân vật Tnú và dân làng Xô Man.

Câu 4. Nêu và phân tích những cảm nhận của anh chị về vẻ đẹp nghệ thuật của tác phẩm.

Trả lời:

Những vẻ đẹp nghệ thuật của tác phẩm:

- Tác phẩm mang đậm chất sử thi hùng tráng. Khuynh hướng sử thi thể hiện đậm nét ở tất cả các phương diện: đề tài, chủ đề, hình tượng, hệ thống nhân vật, giọng điệu...
- Đề tài có ý nghĩa lịch sử: sự vùng dậy của dân làng Xô man chống lại chế độ Mỹ Diêm.
- Bức tranh thiên nhiên hùng vĩ, hoành tráng mang đậm tính sử thi. Rừng xà nu cũng mang dáng dấp sử thi (*Cả rừng ... ào ào rung động, lửa cháy khắp rừng*).
- Các nhân vật tiêu biểu được miêu tả trong bối cảnh trang nghiêm, hùng vĩ, vừa mang phong cách Tây Nguyên vừa mang phẩm chất của anh hùng thời đại: Tnú, cụ Mết, Dít, Mai.
- Cách thức trần thuật: kể theo hồi tưởng qua lời của cụ Mết (già làng), kể bên bếp lửa gợi nhớ lối kể "khan" sử thi của các dân tộc Tây Nguyên, những bài "khan" được kể như những bài hát dài hát suốt đêm.
- Cảm hứng lãng mạn: tính lãng mạn thể hiện ở cảm xúc của tác giả bộc lộ trong lời trần thuật, thể hiện ở việc đề cao vẻ đẹp của thiên nhiên và con người trong thế đối lập với sự tàn bạo của kẻ thù.

LUYỆN TẬP

Yêu cầu: Viết một đoạn văn phát biểu suy nghĩ và cảm xúc của anh (chị) về hình ảnh đôi bàn tay Tnú.

Gợi ý làm bài:

Có thể tham khảo các ý chính sau để triển khai cho bài viết:

- Hoàn cảnh nào dẫn tới việc Tnú bị đốt mười đầu ngón tay? (tóm tắt câu chuyện)
- Suy nghĩ cảm xúc của em đối với việc Tnú bị đốt mười đầu ngón tay?

Soạn bài Rừng xà nu - Ngữ văn lớp 12

+ Về tội ác của giặc (thằng Dục và đồng bọn tra tấn con người theo lối trung cổ)

+ Về tinh thần bất khuất của người anh hùng Tnú.

- Vì sao Tnú lại có phẩm chất anh hùng, bất khuất? (nêu lí tưởng lớn của dân tộc trong kháng chiến chống Mĩ thể hiện qua cách nói của các nhân vật trong truyện).

* Bài làm mẫu tham khảo:

Hình ảnh đôi bàn tay của Tnú mang đến những ấn tượng rất lớn trong lòng người đọc bởi nó mang nhiều lớp ý nghĩa.

Có thể nói đôi bàn tay ấy cũng có một cuộc đời, cuộc đời ấy giống như cuộc đời của Tnú vậy. Cũng có những lúc anh hùng nhưng cũng phải chịu nhiều đau thương mất mát. Thế nhưng đến cuối cùng, bàn tay ấy cũng giết chết biết bao nhiêu kẻ thù để báo thù cho tất cả những đau thương mà nó cũng như chủ nhân nó phải chịu. Trước hết, đó là một bàn tay lành lặn. Bàn tay ấy đã cùng với Mai học chữ trong rừng. Bàn tay ấy đã nhanh nhẹn cầm những thư liên lạc vượt qua mọi gian nan và những vòng vây của giặc để mang đến cho những người cán bộ trong rừng. Qua đây ta thấy hình ảnh đôi bàn tay của Tnú hiện lên thật sự rất đẹp, rất chắc chắn khi cầm thư và đồ tiếp tế. Một bàn tay nhỏ nhắn như vậy mà có thể cầm biết bao nhiêu đồ, quả thật rất đáng khen. Không những thế ta còn thấy được một người anh hùng Tnú tuy bé nhỏ nhưng đã mang sẵn bản chất anh hùng, bản chất sử thi. Bàn tay ấy không chỉ vậy mà còn gan góc cầm đá đập vào đầu của Tnú khi học không cho được cái chữ vào đầu. Theo như anh Quyết nói thì phải học cái chữ để có thể trở thành cán bộ được. Chính vì thế mà khi không học được, học chữ này thì quên mất chữ kia đôi bàn tay cầm lấy đá đập đầu khiến cho máu chảy ròng ròng. Chính hình ảnh bàn tay ấy làm nổi bật lên hình ảnh người anh hùng Tây nguyên ngay từ bé đã mang một tư tưởng lớn của cách mạng, phải trở thành cán bộ cách mạng để cứu dân làng, cứu nước. Và khi không học được chữ sợ rằng mình không thể giúp ích cho đất nước nên Tnú mới dùng chính bàn tay của mình để trừng trị mình. Và chính đôi bàn tay ấy anh đã giết chết bao nhiêu là kẻ thù.